

Valvontasuunnitelman vuoden 2023 toteuman arviointi
1819/11.00.00/2024

Ympäristöterveydenhuollon jaosto 12.03.2024 § 4

Lisätiedot	Ympäristöterveydenhuollon johtaja Niina Piira puh. 013 330 8206, terveysvalvonnan päällikkö Jaana Valkama puh. 013 330 8242, ympäristöterveyssuunnittelija Lea Ursin puh. 013 330 8241 ja ympäristöterveyssuunnittelija Jaana Ryhänen puh. 013 330 8232
Päätösehdotus	Ympäristöterveydenhuollon johtaja Piira Niina: Ympäristöterveydenhuollon jaosto päättää hyväksyä vuoden 2023 valvontasuunnitelman toteutuman arvioinnin.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.
Selostus	<p>Valvontasuunnitelman toteutuman arviointi käsitellään ympäristöterveydenhuollon jaostossa vuosittain ja se on toimitettava Itä-Suomen aluehallintovirastoon suunnitelmavuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.</p> <p>Pohjois-Karjalan ympäristöterveyden valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Suunnitelma sisältää elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun sekä tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelman sekä suunnitelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläinlääkäripalveluista. Valvontasuunnitelman päivitys vuodelle 2023 on hyväksytty ympäristöterveydenhuollon jaoston kokouksessa 7.12.2022 § 5. Ympäristöterveydenhuollon jaosto hyväksyi maksutaksan 4.4.2023 § 22.</p> <p>Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen ohjelman kauden 2020–2024 teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö.</p> <p><u>Eläinlääkintähuolto</u></p> <p>Eläinlääkintähuollon lakisääteiset tehtävät pystyttiin hoitamaan maakunnan alueella eläinlääkäriresurssivajeesta huolimatta. Valtakunnallisten eläinlääkäripalvelun saatavuustavoitteiden arvioidaan pääosin täyttyneen, mutta kiireettömään palveluntarpeeseen ei aina pystytty vastaamaan suositelluissa ajoissa.</p> <p>Kokonaisuutena eläinlääkärikäyntien määrä laski hieman edellisestä vuodesta (-4 %). Sairaskäynnit tuotantoeläintiloilla vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna sekä virka-aikana (-14 %) että päivystyksessä (-17 %). Maatalouden rakennemuutoksen myötä tuotantoeläintilojen määrä vähenee ja se näkyy sairaskäyntien määrässä. Tilakoot kuitenkin kasvavat ja samalla käynnillä hoidetaan useampia eläimiä ja toisaalta</p>

tuotantoeläinten terveydenhuoltotyön tarve kasvaa. Tuotantoeläintilojen terveydenhuoltokäyntien määrä nousi edelleen vuonna 2023, käyntien määrä kasvoi 20 % vuodesta 2022 (kasvua 87 kpl).

Pieneläinvastaanottokäyntien määrässä on vuosittaista vaihtelua. Virka-ajan käyntimäärä vuonna 2023 laski vuodesta 2022 neljällä prosentilla (laskua 850 kpl), mutta pieneläinpäivystyskäyntien määrä vastaavasti kasvoi 17 % (kasvua 461 kpl). Syyksi arvioidaan lemmikkien määrän jatkuva kasvu ja yksityisten eläinlääkintäpalveluiden suhteellisen suppeat aukioloajat sekä eläinlääkinnän henkilöstöresurssin vaje, minkä vuoksi myös kiireetöntä potilasvirtaa voi ohjautua päivystykseen.

Eläinlääkäripalvelujen osalta suurin haaste oli työvoiman saatavuus. Ilmiö on valtakunnallinen ja sekä sijaisten rekrytoiminen että vakituisten virkojen täyttäminen oli haastavaa. Toteutunut eläinlääkäriresurssi eläinlääkäripalveluihin vuonna 2023 oli 20,46 htv, kun se vuonna 2022 oli 21,09 htv.

Rekrytointien parantamiseksi toteutettiin edellisen vuoden tapaan toimenpiteitä rekrytointiyksikön kanssa, muun muassa vierailtiin Tarton eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa ja järjestettiin eläinlääketieteen opiskelijoille ns. kandi-ilta. Lisäksi panostettiin sijaisten perehdytykseen ja ohjaukseen.

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan osalta tarkastusten määrä saatiin pidettyä edellisen vuoden tasolla, vaikka valvonnassa oli resurssivajetta. Tarkastuksia oli kuitenkin aiempiin vuosiin verrattuna selkeästi vähemmän. Eläinsuojelutarkastuksia tehtiin yhteensä 181 kpl. Eläinsuojelulain 42 § mukaisia määräyksiä tai kieltoja annettiin 68 kpl ja eläinsuojelulain 44 § mukaisia kiireellisiä, välittömiä toimenpiteitä suoritettiin 23 tapauksessa. Ilmoitustenvaraisten kohteiden säännöllisiä riskiperusteisia eläinsuojelutarkastuksia ei pystytty edelleenkään tekemään lainkaan resurssipulan vuoksi. Lisäksi suoritettiin eläintauti- ja sivutuotevalvontaa aluehallintoviraston määräysten mukaisesti.

Eläinlääkintähuollon painopisteiden toteuma:

ELTE-tietojärjestelmän (eläinten terveyden hallinnan valtakunnallinen tietojärjestelmä) vaiheittainen käyttöönotto ei edennyt kunnallisten valvontayksiköiden tasolle, joten järjestelmän käyttöön kouluttautuminen ja käyttöönotto ei toteutunut.

ELSU-tietojärjestelmän käyttöönotto (eläinsuojelupäilyyn perustuva ja ilmoituksen- ja luvanvaraisten kohteiden valvonta) ei toteutunut, koska valtakunnallinen järjestelmä ei ole valmistunut.

Pandemiatilanteen oman toiminnan arvioinnin jälkeen sovitut toimintamallit on otettu käyttöön.

EU:n eläinterveys säännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläintautilainsäädännön sekä muun eläinten merkinnän ja rekisteröinnin

lainsäädännön toimeenpanoon liittyen kunnaneläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit havainnoivat merkintöihin liittyviä asioita muiden tilakäyntien yhteydessä. Havaitessaan epäkohtia he ryhtyvät toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi ja ilmoittavat puutteesta aluehallintovirastoon.

Uuden eläinten hyvinvointilain koulutuksiin osallistuttiin ja lain voimaantuloon 2024 valmistauduttiin.

Salmonella- ja tilarehustamopainopisteiden toteutusta jatkettiin suorittamalla valvontaa aluehallintoviraston määräysten mukaisesti.

Epäilyyn perustuvan eläinsuojeluvalvonnan tehostaminen kunnissa/eläinsuojelutapausten pitkittymisen ehkäisy (oma painopiste) ei toteutunut resurssivajeen vuoksi.

Lakisääteisten eläinlääkäripalvelujen laadun ja saatavuuden varmistaminen (yksikön oma painopiste) toteutui pääosin henkilöstövajeesta huolimatta. Lakisääteisten palvelujen saatavuus varmistettiin priorisoimalla tehtäviä tilanteissa, joissa eläinlääkäriresurssi ei ollut tavoitteiden mukainen. Kiireettömään palveluntarpeeseen ei kuitenkaan tällöin aina pystytty vastaamaan suositelluissa ajoissa.

Tuotantoeläinten terveydenhuollon palveluiden vahvistaminen palvelutarvetta vastaavaksi panostamalla henkilöstön koulutukseen ja työjärjestelyihin (yksikön oma painopiste) toteutui osittain. Koulutuksiin osallistuttiin suunnitellusti. Työjärjestelyillä pystyttiin toteuttamaan painopistettä resurssipulasta huolimatta.

Terveysvalvonta

Elintarvikehuoneistojen osalta tarkastussuunnitelma toteutui 89 %. Elintarvikevalvonnan tarkastustehokkuus oli 90 tarkastusta/htv.

Elintarvikevalvonnan kohteiden Oiva-tarkastusten arvosanat olivat lähes valtakunnallisella tasolla. Oiva-arvosanojen jakauma oli seuraava: Oivallinen A 54 %; Hyvä B 39 %; Korjattavaa C 8 %; Huono D 0,2 % tarkastuksista (valtakunnallinen taso A 46 %, B 38 %, C 16 %, D 1 %).

Elintarvikevalvonnan vuoden 2023 painopisteet ja niiden toteutuminen:

Vuonna 2022 aloitettuun kalojen elohopeapitoisuudet - valvontahankkeeseen saatiin lisää näytteitä ja hankkeesta laadittiin loppuraportti. Vuonna 2022 aloitetusta kala-alan laitosten mikrobiologinen pintapuhtaus ja listerian hallintakeinot omavalvonnassa -hankkeesta laadittiin loppuraportti. Toteutettiin gluteenittomina markkinoitujen pizzojen gluteenipitoisuus -hanke sekä juomiin käytettävän jään hygieeninen laatu -hanke, joista laadittiin loppuraportit. Ympäristötekniikan insinööriopiskelijoiden opinnäytetyöt valmistuvat kevättalven 2024 aikana. Tehostetun palveluasumisen elintarviketilöiden hygienia, tilat ja toimintaolosuhteet -hankkeen loppuraportin laatiminen

siirtyi vuodelle 2024. VATI:n kehittämiseen sekä Ruokaviraston VASU 2021-2024 toteuttamiseen osallistuttiin sovittuun roolituksen mukaisesti. Ruokaviraston koordinoimiin valvontahankkeisiin osallistuttiin täysipainoisesti.

Elintarvikevalvonnan näytteenottosuunnitelma toteutui lähes suunnitellusti. Kalojen elohopeatutkimus -hankkeeseen ei jatketusta hankeajasta huolimatta saatu suunniteltua näytemäärää. Mansikan jäljitettävyyteen suunniteltuja näytteenottoja ei toteutettu, koska alkukesästä suomalaista mansikkaa ei ollut myynnissä ja sen jälkeen sato kypsyi nopeasti, jolloin riski ulkomaisen mansikan myyntiin suomalaisena ei ollut todennäköistä. Suunniteltuja laitosten ATP-näytteitä ei otettu, vaan panostimme laitosten oma- ja valvontanäytteenoton ohjaamiseen.

Ruokamyrkytysnäytteitä otettiin yhteensä 25 kappaletta kolmeen epäilyyn (oppilaitos, yleisötilaisuus, yksityistalous) liittyen. Kaikki otetut ruokamyrkytysnäytteiden tulokset olivat määräysten mukaisia.

Terveystarkastusvalvonta toteutui kokonaistarkastusmääriin suhteutettuna 92 %. Suunnitelmallisten tarkastusten osuus kaikista tarkastuksista oli 66 %. Suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvien valvontakohteiden tarkastuksista 88 % oli suunnitelman mukaisia. Osassa toimintaluokkia tarkastusmäärät jäivät vuosittaisen keskiarvon alapuolelle, mutta ko. kohteita on tarkastettu kahtena aiempina vuotena projektien vuoksi enemmän. Näin ollen näissä kolmen vuoden välein tarkastettavissa kohteissa on päästy kuitenkin pääsääntöisesti tavoitteeseen. Näytteenotto toteutui täysin. Terveystarkastuksen painopisteinä olivat oma- ja valvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Terveystarkastuksessa toteutettiin uimahallien ja kylpylöiden hygienia- ja projekti. Talousvesilaitoksille järjestettiin syksyllä yhteistyössä ulkopuolisen kouluttajan kanssa desinfiointiharjoitus. Tehostetun palveluasumisen valvonnan vaikuttavuus -jatkovalvontahankkeen loppuraportin laatiminen siirtyi vuodelle 2024.

Tupakkalain valvonta toteutui täysin. Tupakkavalvonnan painopisteet vuodelle 2023 olivat oma- ja valvonnan tukeminen, tupakointikieltojen valvonta, tuote- ja markkinoinnin valvonta sekä yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Olemme mukana maakunnallisessa ennaltaehkäisevän päihdetyön Pakka-toimintamallin (paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty menetelmä) tarjontatyöryhmässä, joka on koottu alueen elinkeino- ja viranomaistoimijoista.

Lääkelain valvonta toteutui täysin. Lääkelain valvonnan painopisteinä vuodelle 2023 oli nikotiinivalmisteiden esillepano ja myyntiluvat.

Toiminnan kehittäminen ja resurssit

Ympäristöterveydenhuollon valvontaa kehitetään jatkuvasti paikalliset olosuhteet huomioiden ja hyödyntäen valtakunnallista valvonnan toiminnanohjaus- ja kohdetietojärjestelmää (VATI). Laadunhallinnan ja ympäristöterveydenhuollon prosessien kehittämistä jatketaan vuoden 2024 aikana.

Ympäristöterveydenhuollolla on hyvät henkilöstöresurssit lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Haasteena ovat eläinlääkärisijaisten rekrytointi- ja vakituisten viranhaltijoiden saatavuusongelmat, mikä heijastuu myös palveluntarjontaan.

Ympäristöterveydenhuollon vuosittainen budjetti riittää lakisääteisten palvelujen tuottamiseen, mutta toimintojen kehittämistä ja hankintoja suunniteltaessa sekä eläinlääkintähuollon henkilöstön rekrytoimiseksi priorisointia ja karsintaa joudutaan tekemään. Ympäristöterveydenhuollon valvonnasta saadut tulot on saatu kohdennettua yksikön kehittämiseen.

Yksityiskohtaisempi vuoden 2023 valvontasuunnitelman toteutumana arviointi on kokonaisuudessaan liitteissä.

Tiedoksi:
Itä-Suomen aluehallintovirasto

Liitteet:

- Liite 1 Vuoden 2023 valvonnan toteutuminen VYHA
- Liite 2 Elintarvikevalvonnan tarkastukset 2023
- Liite 3 Terveystensuojelutarkastukset 2023
- Liite 4 Elintarvikevalvonnan näytteet 2023
- Liite 5 Terveystensuojelun näytteet 2023
- Liite 6 Tupakkavalvonnan tarkastukset 2023
- Liite 7 Lääkelain valvonnan tarkastukset 2023
- Liite 8 Terveystensuojelun tarkastukset 2015-2023
- Liite 9 Eläinlääkärikäyntimäärät 2015–2023